

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

F.M. Dostoievski

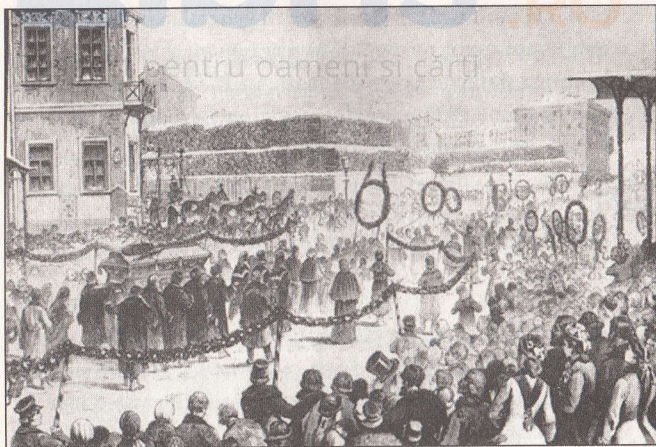
F.M. DOSTOIEVSKI

OAMENI SĂRMANI

*Traducere din limba rusă
Mircea Lutic*

LITERRA

Înmormântarea lui Dostoievski

1881

29 ianuarie (9 februarie). Dostoievski se stinge din viață de tuberculoză pulmonară și bronșită cronică.

Ultima fasciculă din *Jurnalul de scriitor* apare după moartea lui.

Of, ce ți-i și cu povestitorii ăștia! În loc să aștearnă pe hârtie niște lucruri de folos, plăcute, desfătătoare, se apucă să dea în vileag toate dedesubturile lumii!... De-ar fi voia mea, le-aș interzice să scrie! Parcă asta-i treabă? Citești și... fără să vrei, te iei de gânduri, ba încă te pomenești că îți mai dau prin cap și fel de fel de bazaconii! Nu, zău, eu i-aș opri să mai scrie! Uite-așa, fără multă vorbă, nu le-aș da voie, și gata!

prințul V. F. Odoevski

8 aprilie

Neprețuita mea Varvara Alekseevna!

Ieri am fost fericit, chiar fericit peste seamă, fericit cum nu se mai poate! O, neînduplecato, măcar o dată în viață mi-ai dat ascultare! M-am trezit, vasăzică, aseară cam pe la orele opt (știi doar, măicuță, că am obiceiul să mai trag după slujbă câte un pui de somn de vreun ceas-două), am scos lumânarea, am pregătit hârtia, mi-am ascuțit pana de scris, și deodată, când mi-am ridicat întâmplător ochii spre geam, vai, cum a început să-mi bată inima! Înseamnă că până la urmă tot ai înțeles dorința mea cea tainică! Am văzut colțișorul perdelei de

la fereastra dumitale ușor îndoit și prins de ghiveciul cu balsamini, întocmai așa cum ți-am dat de înțeles atunci; și încă ți-am văzut parcă o clipă fețișoara în cadrul ferestrei, ca și când te-ai fi uitat înspre partea mea și te-ai fi gândit la mine, cum mă gândeam eu la dumneata. Și cât de rău mi-a părut, suflețelule, că nu ți-am putut distinge bine chipul drăgălaș! Mă rog, au fost vremuri când și ochii mei vedeau de minune. Da' acum, de, bătrânețe, haine grele, așa-i, drăguță! Și azi, iată, parcă-mi joacă toate pe dinainte; dacă lucrez puțin seara, adică dacă scriu ceva, acolo, dimineața mi-s ochii înroșiți și plini de lacrimi, încât mi-e rușine, zău, în fața străinilor. Oricum, îngerășule, în închipuire tot ți-am deslușit zâmbetul luminos, blând, învăluitor; și inima mea, Varenka, a încercat același simțământ ca atunci, știi, când te-am sărutat. Îți mai amintești, îngerășule? Mi s-a părut chiar, porumbița mea, că m-ai amenințat cu degețelul. Așa să fie oare, hoțomanco? Să-mi scrii neapărat despre toate astea în răvașul dumitale, și cât mai amănunțit!

Ei, dar cum ți se pare, Varenka, ideea cu perdeluța? E nostimă, nu-i așa? Orice-aș face – fie că lucrez, fie că mă duc la culcare, fie că mă trezesc din somn – întotdeauna știu că te gândești și dumneata la mine, știu că ești sănătoasă și binedispusă. Când cobori perdeluța, înseamnă adică: „Makar Alekseevici, e timpul să te culci!”, iar când o ridici, asta va să zică: „Bună dimineața, Makar Alekseevici, cum ai dormit?” sau: „Cum o duci cu sănătatea, Makar Alekseevici? Dinspre partea mea, slavă

Domnului, sunt sănătoasă!“ Vezi dar, suflețelule, cât de bine am ticluit totul, nici de scrisori n-avem nevoie! Trebușoară, așa-i? Halal să-mi fie, că doar eu am născocit treaba asta! Dumneata ce zici, Varvara Alekseevna, mă pricep la de-alde astea, nu?

Acum te înștiințez, măicuță, că noaptea, împotriva tuturor așteptărilor, am dormit bine, cum scrie la carte, drept care și sunt bucuroși; pentru că, de, se știe, când te muți într-o altă locuință, mai totdeauna ți se duce somnul, parcă nu te simți cumva în apele tale! Și m-am sculat înzdrăvenit ca un șoim, ca un voinic verde, de mai mare dragul! Ah, și ce dimineață e azi, măiculiță! La noi au deschis fereastra, soarele strălucește, păsăruicile ciripesc, aerul e îmbibat de miresme primăvăratic, întreaga natură s-a înviorat parcă, a prins suflet – ei, și celelalte corespund, adică totul e în regulă primăvăratic. Ba să vezi, am avut azi chiar o plăcută reverie, și numai în legătură cu dumneata, Varenka. Te-am asemuit cu o păsărică pogorâtă din ceruri, zămislită întru mângâierea oamenilor și ca podoabă a firii. Și m-am gândit, Varenka, în legătură cu asta, că noi, oamenii, care trăim prididiți de griji și de frământări, ar trebui să râvnim la tihna ferice și nevinovată a păsărilor cerului – ei, și altele, cum s-ar zice, tot de același fel, adică m-am pierdut, se cheamă, în niște comparații mai pe ocolite. Fiindcă am o cărticică, Varenka, în care asemenea lucruri sunt descrise de-a fir a păr. Spun asta, măicuță, pentru că, mă rog, pe lume sunt vise și vise. Acum, că-i primăvară, ni-s și gândurile mai

plăcute, mai vii, mai fanteziste, și visele mai dulci, mai duioase, încât vedem totul în culori trandafirii. De aceea m-am și apucat să scriu toate astea; de fapt, sincer vorbind, le-am luat dintr-o carte, unde autorul dă în vileag această dorință sub formă de versuri:

De ce nu-s un vultur, un vultur prădalnic!...

Ei, ș.a.m.d., ba încă și alte gânduri fel de fel. Dar să le lăsăm în plata Domnului! Spune-mi mai bine, suflețelule, unde-ai fost azi-dimineață? Că încă nici gând n-aveam să plec la serviciu, când dumneata, ca o păsăruică primăvă-ratică, ai zvâcnit din odaie și ai trecut prin curte plină de voie bună. Îți închipui, cred, cât de mare mi-a fost bucuria văzându-te! Ah, Varenka, Varenka, nu-ți mai face inimă rea! Plânsul la nimic nu ajută, zău; asta o știu, măicuță, o știu din cele îndurate chiar de mine. Acum ți-ai găsit parcă puțină tihnă, apoi și cu sănătatea stai oarecum mai bine. Da' ce face Fedora? O, ce femeie de treabă! Să-mi scrii, Varenka, neapărat cum te împaci cu ea și dacă ești întru totul mulțumită. Că Fedorei, de, îi cam place să bombăne; dar dumneata, suflețelule, mai fă-te că n-o iei în seamă! Dumnezeu cu ea, Varenka, că tare-i bună la suflet!

Despre Tereza, slujnica noastră, care-i de asemenea o femeie foarte devotată, ți-am mai scris. Și vai, cât de îngrijorat am fost din pricina scrisorilor noastre! Cum, îmi ziceam, cum o să ni le trimitem? Iată însă că, spre norocul nostru, ne-a dat-o Dumnezeu pe Tereza, ființa aceasta blândă, tăcută, plină de bunătate! Dar gazda

noastră e de-a dreptul neîndurătoare. O pune să muncească de dă inima din ea, sărmana!

Of, și în ce vizuină am nimerit, Varvara Alekseevna! Halal locuință! Înainte vreme, știi, stăteam ca un huhurez, în liniște și pace; o muscă de se întâmpla să zboare prin odaie, și pe aceea o auzeam. Da' aici larmă, ceartă, hărmălaie! Dumneata nu știi însă cum stau lucrurile la noi! Închipuie-ți un coridor lung, murdar și întunecat cu desăvârșire. Pe dreapta se află un perete alb, pe stânga, în rând, numai uși și uși, ca odăile la hotel. Iar oamenii vin, închiriază aceste locuințe alcătuite din niște cămăruțe strâmte și se înghesuie acolo în fiecare câte doi și chiar câte trei inși grămadă. De ce ordine poate fi vorba? O adevărată arcă a lui Noe! De altfel, chiriași par să fie oameni de treabă, toți cu carte, toți învățați. Printre ei se află și un slujbaș (ar avea, chipurile, ceva pe undeva cu tagma literaților), un bărbat foarte citit, care știe să-ți vorbească și de Homer, și de Brambeus¹, și de alți scriitori de-alde ăștia, de-ai lor, și de toate cele. E deștept foc! Mai stau aici doi ofițeri, care bat cărți fără contenire, un miciman² un profesor englez. O, suflețelule, cum o să te fac să râzi descriindu-ți-i în viitoarea scrisoare pe toți în chip satiric, adică așa cum e fiecare, în toate amănuntele!

¹ Baronul Brambeus – pseudonimul scriitorului și orientalistului Osi I. Senkoski (1800–1858), foarte popular în anii 1830–1840 ca redactor al revistei *Biblioteka dlea citenii* (*Biblioteca de lecturi*) (n.red.)

² Grad de ofițer în marină în perioada țaristă (n.red.)

Proprietărea noastră – o bătrânică foarte pirpirie și murdară – umblă tot în capot și în papuci de casă și cât e ziulica de mare o tot ocărăște pe Tereza. Eu locuiesc la bucătărie, ba nu, mai bine zis, iată cum: lângă bucătărie este încă o odaie (iar bucătăria noastră, trebuie să ți-o spun, e curată, luminoasă, chiar foarte bună); cămăruța, ce-i drept, nu e prea mare, colea, un colțișor modest... ori, mai bine zis, fiind bucătăria încăpătoare, cu trei ferestre, am și eu un paravan de-a lungul peretelui transversal, și astfel se face o odăiță, în plus pe lângă celelalte; am însă loc destul, nu mă strâmtorează nimeni, am și fereastră, am și toate cele – într-un cuvânt, cum nu se poate mai bine. Uite-așa mi-i colțișorul! Dar să nu-ți închipui cumva, măicuță, că o fi aici ceva la mijloc, cine știe ce lucru ascuns! Chipurile, iaca, locuiește la bucătărie! Adică eu, mă rog, stau într-adevăr acolo, după paravan, dar cine și ce are cu mine? Mă țin deoparte, duc o viață modestă, nu stingheresc pe nimeni. Mi-am pus aici un pat, o masă, un scrin, două scaune, am atârnat pe perete o icoană. Firește, sunt pe lumea asta locuințe și mai bune, nu zic – ba sunt poate unele chiar cu mult mai bune –, dar important e să te simți în ele bine; anume pentru asta m-am și mutat aici, crede-mă, numai și numai din această pricină. Acum fereastră dumitale e chiar aici în curte, vizavi; iar curtea e îngustă, când treci, te văd neapărat, fie și o singură clipă, și atunci sufletul meu amărât se înseninează. Unde mai pui că locuința asta e și mai ieftină! Cea mai proastă odaie cu masă costă aici treizeci și cinci de ruble de hârtie. Prea

scump pentru mine! Pe când colțișorul meu mă ține doar șapte ruble de hârtie, plus cinci ruble de argint¹ masa, în total douăzeci și patru de ruble și cincizeci de copeici. Odinioară plăteam treizeci de ruble în cap, dar mă lipseam de multe; ceaiul, de pildă, nu-l beam întotdeauna, acum însă îmi rămâne și de ceai, și de zahăr. Că știi, draga mea, mi-ar fi chiar rușine să nu beau ceai; aici e tot lume bună și cu dare de mână, încât mi-e oarecum rușine, zău. Îl beau, deci, Varenka, mai mult de hatârul celorlalți, așa de ochii lumii, de politețe. Că mie mi-e totuna, nu-s din cei năzuroși. De altfel, socotește și dumneata: ceva bani de buzunar – oricum, de-o para-două tot am nevoie: colea, o pereche de cizme, o haină cât de cât –, și ce-mi mai rămâne? Asta-i toată leafa mea! Dar nu cârtesc, nu, sunt mulțumit cu ceea ce am. Îmi ajunge. O duc așa de câțiva ani, și slavă Domnului; apoi, din când în când, îmi mai cade câte-o gratificație. Iar acum rămâi cu bine, îngerașule! Ți-am cumpărat două ghiveciuri cu balsamine și o mușcată – costă o nimica toată. Poate-ți plac și rezedele? Că erau și rezedă în vânzare. Dar scrie-mi, te rog, și, dacă se poate, cât mai amănunțit! Din pricina mea să nu-ți faci nici un fel de gânduri, măicuță, și lasă orice grijă că am închiriat o astfel de odaie. Mă simt bine aici, și numai comoditățile, numai ele m-au făcut să trec încoace. Altminteri, să știi, suflețelule, că am hotărât să adun ceva

¹ O rublă de argint avea o valoare de trei ruble de hârtie și cincizeci de copeici. (n.tr.)